

SUDSKA KONTROLA OPTUŽNICE – POSEBNI STADIJ KAZNENOG POSTUPKA

*Dr. sc. Ante Novokmet **

UDK: 343.123.5(497.5)
Pregledni znanstveni rad
Primljeno: studeni 2014.

U radu se razmatra pitanje stadija kroz koje prolazi hrvatski kazneni postupak, s posebnim naglaskom na opravdanost postojećeg rješenja u kojem je sudska kontrola optužnice samo jedna od etapa prethodnog postupka propisana u okviru glave XIX. Zakona o kaznenom postupku koja nosi naziv "Optuživanje". Polazeći od početne hipoteze da se stadijem kaznenog postupka može nazivati samo ona postupovna etapa koja ima posebnu svrhu i tijelo koje ju provodi, u radu se prikazuje uređenje stadija sudske kontrole optužnice u Njemačkoj i Austriji te kritički analizira postojeće hrvatsko rješenje. Naposljetku se izvodi zaključak o nužnosti regulacije sudske kontrole optužnice kao posebnog stadija kaznenog postupka te se u tom smislu predlažu neka nova rješenja de lege ferenda.

Ključne riječi: kazneni postupak, stadiji kaznenog postupka, sudska kontrola optužnice

1. UVOD**

Nakon što je velikom reformom hrvatskog kaznenog postupka iz 2008. učinjena povijesno značajna reorganizacija čitavog prethodnog kaznenog postupka, prihvaćen je model državnoodvjetničke istrage koji je donio niz prak-

* Dr. sc. Ante Novokmet, viši asistent Pravnog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Stjepana Radića 13, Osijek

** Svojim promišljanjem pojedinih instituta i britkom retorikom na poslijediplomskom studiju iz kaznenopravnih znanosti prof. em. Horvatić uputio me na važnost i nužnost kritičkog promišljanja prava te na taj način bitno utjecao na moj budući znanstveni rad. Stoga mu posvećujem ovaj rad.

tičnih posljedica. Te se posljedice ponajprije očituju u napuštanju klasične koncepcije mješovitog tipa kaznenog postupka u kojem je državni odvjetnik obavljao funkciju kaznenog progona, sud istraživao i sudio, a okrivljenik obavljao funkciju obrane. Izmjenu modela prethodnog postupka pratila je jedna osobito problematična nuspojava koja se sastoji od sjedinjenja funkcija kaznenog progona i istraživanja u rukama državnog odvjetnika. Tako je državni odvjetnik postao državno tijelo koje vodi postupak u prethodnom postupku i koje postupa prije podizanja optužnice autonomno raspoložujući tužiteljskim i istražnim ovlastima, dok strankom u kaznenom postupku postaje tek nakon podizanja optužnice kada tijelo koje vodi postupak postaje sud.

Osim toga, na vidjelo je izišao još jedan problem primarno teorijske, a onda i praktične naravi. Riječ je o problematici stadija kroz koje prolazi kazneni postupak. Naime, kazneni je postupak kao skup ulančanih radnji i mjera usmjeren na postizanje ispravnog razlikovanja krivih od nedužnih i eventualno izricanja kazne krivom počinitelju kaznenog djela. Do tog konačnog cilja kazneni postupak dolazi postupno, prolazeći kroz određene stadije odnosno etape postupka od kojih svaka ima određenu svrhu postizanjem koje doprinosi konačnom cilju i svrsi kaznenog postupka. S aspekta postupka optuživanja i sudske kontrole optužnice pitanje stadija kroz koje prolazi kazneni postupak pokazuje se osobito važnim jer ZKP sudsku kontrolu optužnice i dalje smatra samo jednom etapom prethodnog postupka koja slijedi nakon istraživanja, istrage i optuživanja. Međutim, takva konstrukcija tog po svemu specifičnog stadija postupka ne može egzistirati u novom modelu istražnog postupka u kojem državni odvjetnik kao državno tijelo pokreće kazneni postupak, jednom započeti postupak vodi i u njemu istražuje te naposljetku odlučuje o podizanju optužnice.

Iako u teoriji općeprihvaćeno shvaćanje o sudskoj kontroli optužnice kao prijelaznom ili međustadiju stadiju postupka ima svoje utemeljenje, ipak to ne prati dosljedno i ZKP koji sudsku kontrolu optužnice uređuje kao dio prethodnog postupka. Okolnost da je sudska kontrola optužnice shvaćena kao međustadij postupka ne znači da taj stadij mora pripadati prethodnom postupku. Štoviše, smisao i svrha sudske kontrole optužnice potpuno su različiti od smisla i svrhe provođenja prethodnog postupka, kao i postupka optuživanja u okviru kojeg je taj stadij postupka trenutno uređen. Zakonodavac o tome uopće nije vodio računa pa je sudsku kontrolu optužnice u toj mjeri marginalizirao da se samo pažljivim proučavanjem podnaslova "optuživanje" može doći do zaključka da je u okviru njega uređen i taj za zaštitu građanina od nezakonitog i neosnovanog kaznenog progona ključan stadij kaznenog postupka.

Stoga će u nastavku teksta biti razmotrena mogućnost drukčije percepcije ovog stadija postupka i predloženo novo rješenje prema kojem bi sudsku kontrolu optužnice trebalo izdvojiti iz okrilja prethodnog postupka i urediti je kao poseban stadij kaznenog postupka neovisan o prethodnom postupku i suđenju na raspravi. To je zato što taj stadij postupka ima svoju posebnu svrhu i tijelo koje ga provodi, a oni su potpuno različiti od tijela koje rukovodi istragom i istraživanjem te fazom optuživanja kao završnom etapom prethodnog postupka. Pri tome se otvara daljnje pitanje treba li sudsku kontrolu optužnice i dalje smatrati prijelaznim stadijem kaznenog postupka ili je, pak, svrhovito učiniti je sastavnim dijelom postupka pred sudom prvog stupnja.

2. TEORIJSKA OSNOVA ZA RAZMATRANJE SUDSKE KONTROLE OPTUŽNICE KAO POSEBNOG STADIJA KAZNENOG POSTUPKA

U teoriji postoje različite definicije¹ i stajališta o pravnoj naravi² kaznenog postupka.³ Ipak, svi su pisci suglasni oko početne točke i konačnog cilja kaznenog postupka. Tako se kao početna točka uzima pojava određenog stupnja vjerojatnosti da je počinjeno kaznenog djelo, a cilj mu je utvrditi je li kazneno djelo zaista počinjeno, tko je počinitelj i može li mu se, ako je kriv, presudom izreći kazna ili druga mjera u smislu propisa materijalnog kaznenog prava. U tako omeđenom prostoru kaznenog postupka sudjeluju određena državna tijela (sud, državno odvjetništvo, policija), ali i određene osobe (okrivljenik, oštećenik, žrtva, svjedok, vještak) koje su na različite načine povezane s kaznenim djelom i počiniteljem⁴, pa stoga u kaznenom postupku imaju određene

¹ Vidi primjerice Bayer, V., *Kazneno procesno pravo – odabrana poglavlja, knjiga I., Uvod u teoriju kaznenog procesnog prava*, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 1997., str. 4; Krapac, D., *Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije*, Narodne novine, Zagreb, 2012., str. 4; Tomašević, G., *Kazneno procesno pravo, Opći dio: Temeljni pojmovi*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2011., str. 16 – 17; Vasiljević, T., *Sistem krivičnog procesnog prava*, Savremena administracija, Beograd, 1981., str. 5 – 7.

² Detaljnije o teorijskim stajalištima o pravnoj naravi kaznenog postupka vidi Pavišić, B., *Kazneno postupovno pravo*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2010., str. 4 – 6.

³ Starija teorija, inspirirana njemačkom i austrijskom književnošću, razlikovala je pojam kaznenog postupka u subjektivnom i objektivnom smislu. Vidi Ogorelica, N., *Kazneno procesualno pravo*, Zagreb, 1899., str. 3; Marković, B., *Udžbenik sudskog krivičnog postupka*, Beograd, 1937., str. 1.

⁴ Više o međusobnim odnosima državnih tijela i drugih osoba koje sudjeluju u kaznenom postupku i tzv. kaznenoprocenim odnosima vidi Ljubanović, V., *Kazneno procesno pravo – izabrana poglavlja*, Grafika, Osijek, 2002., str. 1.

na prava i dužnosti.⁵ Pri tome su njihovi međusobni odnosi detaljno pravno regulirani zakonskim propisima kako bi se, s jedne strane, izbjeglo samovoljno postupanje, a s druge strane, onemogućilo osujećivanje cilja koji se želi postići provođenjem kaznenog postupka.⁶ Iz navedenog, dakle, proizlazi da je kazneni postupak uređen sustavno, tako da se radnje i mjere u njemu poduzimaju susljedno po dijakronijskom redoslijedu u cilju ispravnog razlikovanja krivih od nedužnih i eventualnog izricanja kazne krivcu.⁷

No, da bi kazneni postupak na svojem kraju doista došao do spomenutog cilja, potrebno je da postupanje tijela kaznenog postupka bude sustavno i metodično.⁸ To se, pak, postiže tako da kazneni postupak bude uređen postupno kroz određene etape odnosno stadije kaznenog postupka od kojih svaki za sebe ima određenu etapnu svrhu postizanjem koje doprinosi konačnom cilju kaznenog postupka.⁹ Međutim, pitanje preciznog strukturiranja kaznenog postupka kroz pojedine postupovne stadije nije tek tako prepušteno na slobodnu volju zakonodavcu, nego mora istodobno biti teorijski opravdano i praktično upotrebljivo.¹⁰ Zbog toga je nužno uspostaviti određene kriterije kojih se potrebno pridržavati prilikom konstruiranja pojedinih stadija kaznenog postupka kako bi se osigurala smisljena i logična osnova za postupanje tijela kaznenog postupka, ali i ispunjenje određene svrhe koja se želi postići predviđanjem baš

⁵ Pavišić napominje da se kazneni postupak može shvatiti i kao algoritam, tj. niz određenih i uređenih radnji kao koraka koji točno i precizno vode do nekog rješenja ako ono postoji, ili ukazuju da rješenje ne postoji, odnosno da se ne može dobiti s preciznom točnošću ili u određenom vremenu. Pavišić, B., *op. cit.* u bilj. 2, str. 3.

⁶ Usporedi Tomašević, G., *op. cit.* u bilj. 1, str. 16.

⁷ Opširnije o dijakronijskom redoslijedu radnji u kaznenom postupku vidi Krapac, D., *op. cit.* u bilj. 1, str. 5 – 6.

⁸ Tako Bayer, V., *op. cit.* u bilj. 1, str. 59.

⁹ Pavišić dodaje da u ovisnosti o pojedinom uređenju kazneni postupak obuhvaća različite stadije. Pri tome upozorava da se, primjerice, prethodno istraživanje kaznenog djela do potvrđivanja optužnice u nekim sustavima uopće ne uzima kao kazneni postupak, dok je u drugima i taj prethodni postupak uključen u cjelinu kaznenog postupka. S druge strane, u nekim sustavima kao što su danski i švedski uopće ne postoje posebne kodificirane cjeline pravila kaznenog postupka, nego se i u kaznenim postupcima postupa prema jedinstveno uređenom sudskom postupku. Pavišić, B., *loc. cit.*

¹⁰ Krapac ističe da "put" do konačne točke kaznenog postupka zakon dijeli na nekoliko etapa ili stadija jer je korisno da se u okviru glavnog procesnog zadatka – utvrđivanja krivnje i eventualnog kažnjavanja krivca – izdvoje pojedini dijelovi u pojedine zadatke više i niže razine te povjere posebnim dijelovima državne vlasti, međusobno povezanim propisima o ustrojstvu, podjeli poslova i funkcioniranju. Krapac, D., *Zakon o kaznenom postupku i drugi izvori hrvatskog kaznenog postupovnog prava*, Narodne novine, Zagreb, 2008., str. 25 – 26.

tog stadija postupka. Budući da kazneni postupak na svojem kraju mora doći do određenog cilja i svrhe, tako onda i pojedini stadiji kaznenog postupka moraju biti tako ustrojeni da ostvarivanjem svoje posebne svrhe pridonose cilju provođenja kaznenog postupka.

Uzimajući u obzir sve navedeno mogu se izvesti određeni kriteriji kao osnova za razmatranje pojedinih postupovnih etapa kao posebnih stadija kaznenog postupka. Da bi se neki postupovni stadij doista smatrao posebnim stadijem kaznenog postupka, nužno je da ispunjava dva kriterija. Prvi je kriterij da ispunjenjem svojeg cilja služi nekoj etapnoj svrsi koja se želi postići provođenjem baš tog stadija postupka.¹¹ Drugi je kriterij da tim dijelom postupka rukovodi tijelo različito od tijela koje rukovodi dijelom postupka koji mu je prethodio, odnosno dijelom postupka koji slijedi.¹² Naime, kada kazneni postupak postigne određenu etapnu svrhu i prijeđe u idući stadij, mijenja se, u pravilu, i tijelo koje rukovodi tim stadijem postupka i procesnim radnjama koje se u njemu poduzimaju.¹³

Ti kriteriji predstavljaju polaznu osnovu za razmatranje stadija kroz koje prolazi hrvatski kazneni postupak, a osobito s obzirom na dva središnja pitanja: 1. je li teorijski opravdano sudsku kontrolu optužnice urediti u okviru faze optuživanja i smatrati sastavnim dijelom prethodnog postupka; i 2. treba li i dalje sudsku kontrolu optužnice razmatrati kao prijelazni stadij između prethodnog postupka i suđenja na raspravi ili je, pak, svrhovito sudsku kontrolu optužnice učiniti sastavnim dijelom postupka pred sudom prvog stupnja?

3. POREDBENI PRIKAZ STADIJA SUDSKE KONTROLE OPTUŽNICE U NJEMAČKOJ I AUSTRIJI

3.1. Njemačka

Njemački je kazneni postupak podijeljen na tri osnovna stadija postupka.¹⁴ Prva etapa prvostupanjskog postupka istražni je postupak (*Ermittlungsverfa-*

¹¹ Prema Bayeru povezanost svih radnji i procesnih odnosa nekog dijela kaznenog postupka okolnošću da one sve služe ostvarenju određene etapne svrhe sjedinjuje ih u određeni stadij kaznenog postupka kao jedinstvenu cjelinu. Bayer, V., *Pitanje stadija krivičnog postupka FNRJ*, Poseban otisak iz knjige Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Izdavački zavod Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1951., str. 6.

¹² *Ibid.*

¹³ *Ibid.*

¹⁴ Vidi Weigend, T., *Germany*, u: Ligeti, K. (ur.), *Toward a prosecutor for the European Union, Volume I, A Comparative Analysis*, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2013., str. 264 – 265.

hren) koji provodi državni odvjetnik. Drugi stadij postupka je međupostupak (*Zwischenverfahren*) koji predstavlja prijelazni stadij između istražnog i glavnog postupka do kojeg dolazi nakon što je državni odvjetnik odlučio neku osobu formalno optužiti pred sudom, uvjeren u njezinu krivnju. Konačno, treći stadij postupka je glavni postupak (*Hauptverfahren*), tj. suđenje na raspravi na kojoj se meritorno odlučuje o pitanju okrivljenikove krivnje ili nedužnosti.

Postupak optuživanja i sudska kontrola optužnice uređeni su u okviru StPO-a kao zasebna cjelina odredaba (§ 198. – 211. StPO-a) koje reguliraju prvostupanjski postupak, u odjeljku IV, pod nazivom “Odlučivanje o otvaranju glavnog postupka” (*Entscheidung über die Eröffnung des Hauptverfahrens*). Osobitost je njemačkog kaznenog procesnog prava što se ova etapa smatra prijelaznim stadijem između istražnog postupka (*Ermittlungsverfahren*) i suđenja na raspravi (*Hauptverfahren*) pa se za nju, i u teoriji i u praksi, uobičajio naziv međupostupak (*Zwischenverfahren*).¹⁵

Već sam naziv “međupostupak” upućuje na to da je riječ o stadiju kaznenog postupka koji je funkcionalno izdvojen iz stadija istraživanja, ali i stadija suđenja na raspravi. Da je doista riječ o posebnom stadiju postupka, proizlazi iz nekoliko pokazatelja. Najprije je u § 169a. StPO-a propisano da državni odvjetnik treba upisati u spis predmeta završetak istrage ako razmatra mogućnost podizanja optužnice.¹⁶ Zatim će, ako na temelju provedenog istražnog postupka smatra kako postoji dovoljno osnova (*Genügenden Anlass*) da je određena osoba počinila kazneno djelo te da je prema njegovoj ocjeni, na temelju raspoloživih dokaza, izglednije donošenje osuđujuće nego oslobađajuće presude, sastaviti pisanu optužnicu i dostaviti je sudu nadležnom za suđenje u prvom stupnju (§ 170. StPO-a).¹⁷ Iz navedenog očito proizlazi da je istražni

¹⁵ Kühne, H. H., *Strafprozessrecht, Eine systematische Darstellung des deutschen und europäischen Strafverfahrensrechts*, C. F. Müller Verlag, Heidelberg, 2010., str. 379.

¹⁶ Griesbaum napominje kako iz izjave o završetku istrage proizlaze dvije važne posljedice. Prva je postavljanje okrivljeniku branitelja na zahtjev državnog odvjetnika ako ga okrivljenik nije sam uzeo tijekom istražnog postupka (§ 141. st. 3. StPO-a), a druga je pravo branitelja na neograničen pristup spisu predmeta (§ 147. st. 2. StPO-a). Griesbaum, R., §169a, *Vermerk über Abschluß der Ermittlungen*, u: Hannich, R. (ur.), *Karlsruher Kommentar zur Strafprozessordnung, mit GVG, EGGVG und EMRK*, 6. Auflage, C. H. Beck, München, 2008., rt. 3.

¹⁷ Dovoljno osnova (*Genügenden Anlass*) za podizanje optužnice kriterij je kojim državni odvjetnik mora raspolagati u trenutku podizanja optužnice jer će sud u međupostupku kontrolirati postojanje stupnja vjerojatnosti da je određena osoba počinila kazneno djelo i pri tome će se voditi pravilom iz § 203. StPO-a prema kojem se za potvrđivanje optužnice traži visok stupanj vjerojatnosti određen na

postupak ispunio svoju svrhu¹⁸ pa odluka državnog odvjetnika da podnese optužnicu predstavlja njegovo formalno očitovanje kojim izražava namjeru da nastavi i dalje podržava kazneni progon protiv određene osobe. Stoga se može reći da se podnošenjem optužnice nadležnom sudu pokreće međupostupak u formalnom smislu riječi.

Nadalje, dva su ključna faktora iz kojih proizlazi zaključak da je međupostupak doista poseban stadij kaznenog postupka. To su svrha provođenja međupostupka i tijelo koje rukovodi tim dijelom postupka. S obzirom na to da je StPO uredio kontrolu optužnice kao *ex officio* sudsku kontrolu optužnice, iz toga proizlaze dva važna cilja ove etape postupka: s jedne strane, sudu se omogućuje da neposredno kontrolira postojanje pozitivnih i negativnih procesnih pretpostavki za započinjanje i vođenje kaznenog postupka, a s druge strane, sud će istodobno provjeriti je li sumnja (*hinreichende Verdachtsgründe*) da je određena osoba počinila kazneno djelo u toj mjeri opravdana da treba potvrditi optužnicu i otvoriti glavni postupak.¹⁹ Na taj se način ispunjava svrha međupostupka kao posebnog stadija kaznenog postupka koja se očituje u zaštiti pojedinca od neosnovanog optuženja i negativnog publiciteta zbog suđenja na raspravi, ali i formalnoj kontroli optužnice kako bi se spriječilo da neuredni

razini dovoljne sumnje (*hinreichende Verdachtsgründe*). Vidi detaljnije Heghmanns, M., *Das Zwischenverfahren im Strafprozeß, Entwicklung, Zustand und Vorschläge zur einer Reform*, Verlag V. Florenz, München, 1991., str. 83 – 84.

¹⁸ Svrha istrage može se lako dokučiti povezivanjem pojedinih odredaba zakona. Tako § 170. st. 1. StPO-a propisuje da će državni odvjetnik podići optužnicu kod nadležnog suda ako je činjenično stanje u toj mjeri razjašnjeno da postoji dovoljno osnova za podizanje optužnice. Prema tome, svrha je istrage da se početna sumnja (*Anfangsverdacht*) tzv. dovoljne činjenične osnove (*zureichende tatsächliche Anhaltspunkte*) da je počinjeno kazneno djelo provođenjem istražnog postupka razjasne u toj mjeri da državni odvjetnik može zaključiti kako postoji dovoljno osnova da se neku osobu optuži pred sudom. Takav stupanj sumnje postoji u slučaju kada državni odvjetnik na temelju provedene istrage i prikupljenih dokaza smatra da je na raspravi izglednije izricanje osuđujuće nego oslobođajuće presude. Ako na kraju istrage ne raspolože takvom vjerojatnošću koja mu daje dovoljno osnova za podizanje optužnice, tada će državni odvjetnik obustaviti istražni postupak (§ 170. st. 2. StPO-a). Usporedi Kretschmer, J., *Vorbereitung der öffentlichen Klage*, u: Radtke, H.; Hohmann, O. (ur.), *Strafprozessordnung, Kommentar, Zweites Buch, Verfahren im ersten Rechtszug, Zweiter Abschnitt*, Verlag Franz Vahlen, München, 2011., str. 908.

¹⁹ Važno je da sud nadležan za glavnu raspravu kao instanca neovisna o tužitelju u međupostupku zatvorenom za javnost ispita postoji li doista opravdana sumnja. Samo je u tom slučaju dopušteno okrivljeniku priuštiti težak privatni pritisak povezan s javnom glavnom raspravom. Vidi Beulke, W., *Strafprozessrecht*, C. F. Müller Verlag, Heidelberg, 2010., str. 227.

optužni akt dođe u fazu rasprave, pa da se nedostaci prethodnog postupka ili nedostaci u samoj optužnici otklanjaju tek na raspravi.²⁰ Konačno, u međupostupku o zakonitosti i osnovanosti optužnice i eventualnom otvaranju glavnog postupka odlučuje sud, iz čega proizlazi da je došlo do promjene subjekta koji rukovodi tim stadijem postupka. Ipak, postoji jedan bitan nedostatak njemačkog modela sudske kontrole optužnice. Zakonom je izrijeком propisano da postupak kontrole optužnice provodi sud koji je nadležan za provođenje glavne rasprave (§ 199. st. 1. StPO-a). Iz navedene odredbe proizlazi da o potvrđivanju optužnice odlučuje isti sudac koji će kasnije suditi na raspravi.²¹ Roxin napominje kako je zakonodavac pokušao izbjeći kritiku pristranosti suca jer je u § 207. st. 1. StPO-a propisano da "...u rješenju kojim se otvara glavna rasprava sud *dozvoljava* da se optužnica razmotri na glavnoj raspravi...", pa da bi se moglo zaključiti kako to ne znači da je sud procjenjivao osnovanost sumnje da je određena osoba počinila kazneno djelo.²² Ipak, ističe Roxin, odredba § 207. st. 1. StPO-a predstavlja samo verbalno prikriivanje stvarnog postupanja jer, sadržajno, dozvola za podizanje optužnice pretpostavlja potvrdu opravdane sumnje od strane suda iz § 203. st. 1. StPO-a.²³

Također, vrijedi napomenuti kako je StPO samo za međupostupak rezervirao poseban pravni naziv za osobu protiv koje je podnesena optužnica. Naime, osumnjičenik (*Beschuldigter*) protiv kojeg se vodio istražni postupak podnošenjem optužnice postaje okrivljenik (*Angeschuldigter*) u formalnom smislu riječi (§ 157. st. 1. StPO-a) i taj formalni naziv zadržava sve do donošenja odluke o otvaranju glavnog postupka kao sljedećeg stadija kaznenog postupka u kojem postaje optuženik (*Angeklagter*) u smislu § 157. st. 2. StPO-a. Pridavanje

²⁰ Slično i Roxin, koji ističe kako glavna značajka međupostupka leži u njegovoj kontrolnoj funkciji: ispitivanje dopustivosti i potrebe daljnjeg kaznenog progona od strane neovisnog suca ili sudskog vijeća na zatvorenoj sjednici. Vidi Roxin, C.; Schünemann, B., *Strafverfahrensrecht, Ein Studienbuch*, Verlag C. H. Beck, München, 2012., str. 333.

²¹ Tako i Beulke, koji glavnim nedostatkom međupostupka smatra to što je u slučaju pokretanja glavnog postupka sud pristran jer je već u međupostupku okrivljenika proglasio dovoljno sumnjivim te se time do određenog stupnja identificirao s optužnicom. Beulke, W., *loc. cit.*

²² Roxin dodaje kako takvo postupanje neminovno utječe na suce koji odlučuju o pokretanju postupka jer da bi odlučili o osnovanosti optužnice, nužno je proučavanje istražnih spisa, što zamagljuje njihovu neutralnost procjene dokaza u kasnijoj glavnoj raspravi. Usporedi Roxin, C.; Schünemann, B., *op. cit.* u bilj. 20, str. 333 – 334.

²³ *Ibid.*, str. 334.

posebnog pravnog naziva okrivljeniku tijekom međupostupka dodatno potvrđuje da je postupak odlučivanja o otvaranju glavnog postupka poseban stadij kaznenog postupka.

Na temelju svega rečenog može se zaključiti da je postupak sudske kontrole optužnice uređen u okviru posebnog odjeljka Zakona i jasno je da ne pripada istražnom postupku ni suđenju na raspravi. Riječ je, dakako, o posebnoj postupovnoj stadiju koji provodi sud nakon što je državni odvjetnik podigao optužnicu i koji ima svoju specifičnu svrhu i tijelo koje rukovodi tim stadijem postupka. Na taj je način, s aspekta njemačkog kaznenog procesnog prava, potvrđena valjanost početne hipoteze o posebnoj svrsi nekog postupovnog stadija i tijelu koja ga provodi kao nužnim pretpostavkama za percipiranje neke postupovne etape kao posebnog stadija kaznenog postupka.

3.2. Austrija

Slično kao Hrvatska, Austrija je 2008. reformirala svoj prethodni kazneni postupak i prihvatila model državnoodvjetničke istrage²⁴, a pri tome je učinila i određene bitne promjene u postupku optuživanja i sudskoj kontroli optužnice. Naime, za razliku od Njemačke u kojoj je postupak sudske kontrole optužnice uređen kao prijelazni stadij između istražnog postupka i suđenja na raspravi, u Austriji je sudska kontrola optužnice uređena u okviru dijela zakona koji regulira postupak pred sudom prvog stupnja i postupak po pravnim lijekovima. Sukladno tome, austrijski kazneni postupak poznaje dva osnovna stadija kaznenog postupka. Jedan je istražni postupak (*Ermittlungsverfahren*), a drugi je glavni postupak i postupak po pravnim lijekovima (*Haupt- und Rechtsmittelverfahren*).²⁵

Postupak optuživanja i eventualna sudska kontrola optužnice (§ 210. – 215. StPO-a) detaljno su uređeni u poglavlju 12. pod nazivom Optužba (*die Anklage*) koji je, pak, sastavni dio četvrtog dijela zakona koji nosi naziv glavni postupak i postupak po pravnim lijekovima. Stoga se može govoriti o sudskoj

²⁴ Specifičnost je austrijskog rješenja okolnost da istražni postupak nije podijeljen na etapu preliminarnog (neformalnog) istraživanja i etapu formalnog započinjanja istražnog postupka, nego je prihvaćen model jedinstvenog istraživanja kaznenog djela. Kert, R.; Lehner, A., *Austria*, u: Ligeti, K. (ur.), *Toward a prosecutor for the European Union, Volume I, A Comparative Analysis*, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2013., str. 9 – 10.

²⁵ Bertel, C.; Venier, A., *Strafprozessrecht*, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien, 2011., str. 1.

kontroli optužnice kao podstadiju glavnog postupka jer su u okviru njega regulirane i pripreme za raspravu (*Vorbereitungen zur Hauptverhandlung*, § 220. – 227. StPO-a) te rasprava i postupak po pravnim lijekovima (*Hauptverhandlung vor dem Landesgericht als Schöffengericht und Rechtsmittel gegen dessen Urteile*, § 228. – 283. StPO-a).

Prethodni postupak u Austriji čini jedna etapa, tzv. istražni postupak kojim dominira državni odvjetnik s obzirom da suvereno odlučuje o započinjanju, vođenju i obustavi postupka.²⁶ Svrha je istražnog postupka da se činjenično stanje razjasni u toj mjeri da državno odvjetništvo može odlučiti o podizanju optužnice, odustanku od progona ili obustavi postupka (§ 91. st. 1. StPO-a).²⁷ Iz ovako određene svrhe jasno je da istražni postupak može završiti na tri načina: podizanjem optužnice, obustavom postupka ili odustajanjem od kaznenog progona primjenom načela oportuniteta. Stoga će, ako je nakon završetka istražnog postupka činjenično stanje razjašnjeno u dovoljnoj mjeri, da je u izgledu donošenje osuđujuće presude, a nema razloga za obustavu postupka ili za odustanak od progona, državno odvjetništvo podnijeti optužni akt²⁸ sudu nadležnom za vođenje glavnog postupka²⁹ (§ 210. st. 1. StPO-a).

Važno je primijetiti kako podnošenjem optužnice završava istražni, a započinje glavni postupak (§ 210. st. 2. StPO-a). Upravo okolnost da je zakonodavac uz podizanje optužnice vezao prijelaz u novi stadij postupka, ili bolje rečeno započinjanje glavnog postupka³⁰, tada taj formalni akt optužbe treba shvatiti kao specifičan vid okrivljenja, ali i trenutak u kojem odgovornost za upravljanje postupkom prelazi na sud.³¹ Prema ranijem StPO-u, koji je vrijedio

²⁶ Vidi detaljnije Hammerschick, W.; Luef-Kölbl, H.; Soyer, R.; Stangl, W., *Projekt zur Implementierungsbegeleitung des Strafprozessreformgesetzes*, Wien, Graz, 2008., str. 27 – 41.

²⁷ Usporedi Pilnacek, C.; Pleischl, W., *Das neue Vorverfahren*, Leitfaden zum Strafprozessreformgesetz, Wien, 2005., str. 71.

²⁸ Optužnica se podnosi pokrajinskom sudu kao porotnom sudu za teža ili porotnom sudu za lakša kaznena djela, a optužni prijedlog podnosi se sudu pojedincu i okružnom sudu (§ 210. st. 1. StPO-a).

²⁹ Bertel, C.; Venier, A., *Einführung in die neue Strafprozessordnung*, Springer Verlag, Wien, 2006., str. 161.

³⁰ Na taj način jasno je došla do izražaja razlika između istražnog postupka u kojem se pronalazi dominantna uloga državnog odvjetnika i glavnog postupka u kojem sud ima rukovodeću ulogu u tom dijelu postupka. Vidi Seiler, S., *Strafprozessrecht*, facultas.wuv, Wien, 2009., str. 194.

³¹ Birklbauer i Mayrhofer ističu da trenutkom podnošenja optužnice državni odvjetnik gubi ulogu institucije koja vodi postupak i postaje sudionik postupka. Međutim, on i nadalje ima pravo odustajanjem od optužnice prije početka (§ 227. StPO-a) ili

do kraja 2007., pokretanje kaznenog postupka bilo je određeno tek formalnim optuživanjem neke osobe pred sudom, bilo putem zahtjeva za provođenje istrage, bilo podizanjem optužnice, iz čega je proizlazilo da prije ustanovljenja trostranog procesnog odnosa nije započinjao kazneni postupak. Kako se, s druge strane, istraga rijetko provodila, posljedica je bila da je tek optužnicom dolazilo do poticaja za formalni početak kaznenog postupka i tek tada je konstituiran procesni položaj neke osobe kao okrivljenika, pa je do započinjanja kaznenog postupka dolazilo u odmakloj fazi postupka.³² Spomenuto shvaćanje kaznenog postupka dobilo je novo uređenje u StPO-u iz 2008. jer se uzima kako kazneni postupak započinje čim kriminalistička policija ili državno odvjetništvo počnu istraživati radi razjašnjavanja sumnje na počinjenje kaznenog djela protiv poznate ili nepoznate osobe ili primijene silu protiv osumnjičenika (§ 1. st. 2. StPO-a). Ujedno je zakonodavac napustio teoretsku percepciju postupka optuživanja kao prijelaznog stadija između istrage i suđenja te prihvatio novi model koji ima svoje teoretsko opravdanje u sustavu državnoodvjetničke istrage.³³ Budući da istražni postupak više ne započinje načelnom odlukom suda te da tim stadijem postupka dominira državni odvjetnik, tada su se ostvarile pretpostavke da sudska kontrola optužnice postane sastavnim dijelom postupka pred sudom prvog stupnja. Naime, podnošenjem optužnice odlučivanje o daljnjem tijeku postupka prebacuje se na sud, pa je slijedom toga bila opravdana odluka zakonodavca da postupak optuživanja i sudske kontrole optužnice postane dijelom glavnog postupka jer taj stadij postupka ima svoju posebnu svrhu, kao i tijelo koje njime rukovodi. Ipak, ističe Birklbauer, unatoč odustajanju od temeljne tripartitne podjele procesnih funkcija ne smije se previdjeti da optužnica kroz u njoj formuliranu zrelost odlučivanja proce-

tijekom glavne rasprave (§ 259. st. 2. StPO-a) sudu oduzeti mogućnost sadržajne procjene optužbe. Vidi Birklbauer, A.; Mayrhofer, K., § 210. – 215., *Die Anklage, Einleitung und Begriffsklärung*, u: Fuchs, H.; Ratz, E. (ur.), *Wiener Kommentar zur Strafprozessordnung*, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien, 2009., rt. 1.

³² Usporedi Lambauer, H., *Anklageverdacht, Anklagepflicht und Anklagekontrolle*, u: Moos, R.; Jesionek, U.; Müller, O. (ur.), *Strafprozessrecht im Wandel, Festschrift für Roland Miklau zum 65. Geburtstag*, Bozen, StudienVerlag, Innsbruck, Wien, 2006., str. 253 – 267.

³³ Birklbauer i Mayrhofer napominju kako je novi StPO napustio ranije rješenje prema kojem je sukladno § 207. StPO-a državni odvjetnik dostavljao optužnicu istražnom sudu pa slijedom toga postupak optuživanja nije predstavljao samostalnu cjelinu nego prijelazni stadij između istrage i suđenja na glavnoj raspravi. Birklbauer, A.; Mayrhofer, K., *op. cit.* u bilj. 31, rt. 36.

snom predmetu daje određenu “kvalitetu” time što završno i isključivo određuje predmet raspravljanja pred sudom (§ 281 st. 1., 7. i 8. StPO-a). Ona se stoga može smatrati bitnim korakom u kaznenom postupku time što kao preduvjet pretpostavlja izglednost osude određene osobe za određeno kazneno djelo i sudu prenosi sadržajnu procjenu optužbe.³⁴ Međutim, austrijsko rješenje ima jedan načelni nedostatak koji se sastoji od okolnosti da je sudska kontrola optužnice fakultativna, tj. ovisna o prigovoru okrivljenika.³⁵ Ovo je rješenje specifično po okolnosti da unatoč tome što je čitav prethodni postupak preputio državnom odvjetniku zakonodavac ipak nije prihvatio *ex officio* kontrolu optužnice koja se nameće kao logičan izbor u situaciji kada sud ne provodi preliminarnu kontrolu zakonskih pretpostavki za pokretanje niti donosi početnu odluku o započinjanju istrage kao prvog stadija kaznenog postupka.³⁶ Stoga postoji opasnost da, ako prigovor ne bude podnesen, pred raspravni sud bude iznesena optužnica koja zbog materijalnih ili formalnih nedostataka onemogućava meritorno odlučivanje o pitanju okrivljenikove krivnje ili nedužnosti.

Iz prikazanog austrijskog modela proizlaze sljedeće karakteristike. Trenutkom podizanja optužnice sud dobiva rukovodeću ulogu, a državni odvjetnik koji je tijekom istražnog postupka postupao kao državno tijelo provodeći službenu istragu sada postaje strankom u kaznenom postupku pred sudom. Stoga je razumljivo rezoniranje zakonodavca da sudsku kontrolu optužnice učini sastavnim dijelom postupka pred sudom prvog stupnja. Premda je sudska kontrola optužnice sastavni dio glavnog postupka pred sudom važno je napomenuti da austrijsko pravo sadržava specifično rješenje koje osigurava prvostupanjskom sudu nepristrano suđenje na raspravi. Naime, optužnica se podnosi prvostupanjskom sudu, no ako okrivljenik podnese prigovor protiv optužnice, kontrolu provodi Viši pokrajinski sud (*Das Oberlandesgericht*) pa se na taj način stadij sudske kontrole optužnice ipak izdvaja iz dosljedne pripad-

³⁴ Tek formalno ispostavljena optužnica ne smije biti povod za stjecanje procesnih prava okrivljenika. Stoga se prava okrivljenikove obrane – radi poštovanja načela pravičnog postupka (usporedi čl. 6. EKLJP-a) – moraju orijentirati prema stalno prisutnoj optužbi i biti na raspolaganju svakoj materijalno okrivljenoj osobi, neovisno o formalnom stadiju u kojem se nalazi kazneni postupak. *Ibid.*, rt. 12.

³⁵ Iznimno prvostupanjski sud može, kada je u dvojbi oko pitanja svoje nadležnosti, bez obzira na to je li okrivljenik podnio prigovor, zatražiti od Visokog pokrajinskog suda da razriješi to sporno pitanje (§ 213. st. 6. StPO-a). Usporedi Bertel, C.; Venier, A., *op. cit.* u bilj. 29, str. 163.

³⁶ Detaljnije o prigovoru protiv optužnice vidi Venier, A., *Verfahren beim Einspruch gegen die Anklageschrift*, *Juristische Blätter*, br. 12, 2009., str. 804 – 806.

nosti prvostupanjskom postupku. Stoga se može govoriti o sudskoj kontroli optužnice kao posebnom podstadiju postupka pred sudom prvog stupnja jer ipak dolazi, doduše unutar suda, do promjene tijela koje rukovodi formalnom kontrolom optužnice. Osim toga, opravdanje za ovakvo rješenje je i svrha sudske kontrole optužnice kao kontrolnog mehanizma kojim se želi onemogućiti nezakonito i neosnovano optuženje nedužne osobe te osigurati jamstvo pravne sigurnosti da će pokretanje i vođenje kaznenog postupka protiv neke osobe biti legitimno samo onda kada su ispunjeni zakonski uvjeti za kazneni progon.

Zaključno je potrebno istaknuti da je postupak sudske kontrole optužnice uređen kao posebni podstadij u okviru glavnog postupka pred prvostupanjskim sudom. Tako uređena kontrola optužnice potvrđuje početnu hipotezu o posebnoj svrsi nekog postupovnog stadija i tijelu koje njime rukovodi kao bitnim obilježjima koje neku fazu postupanja doista čine posebnim stadijem kaznenog postupka. Austrijsko rješenje očito zadovoljava te kriterije jer o kontroli optužnice odlučuje neovisno i nepristrano tijelo sudbene vlasti, ali i pokazuje komparativnu prednost u odnosu na njemačko pravo s obzirom na to da kontrolu provodi Viši pokrajinski sud, pa se na taj način osigurava nepristrani položaj raspravnom sudu prilikom eventualnog suđenja na raspravi. Takvim funkcionalnim ustrojem kontrole optužnice ostvarene su pretpostavke za uspješno ispunjenje svrhe tog stadija kaznenog postupka kao drugog bitnog kriterija za razmatranje neke postupovne etape kao posebnog stadija kaznenog postupka.

4. STADIJ SUDSKE KONTROLE OPTUŽNICE U REPUBLICI HRVATSKOJ *DE LEGE LATA*

4.1. Uvodne napomene

Teorijska i praktična opravdanost postojećeg rješenja stadija sudske kontrole optužnice razmatra se polazeći od dvaju bitnih kriterija na temelju kojih se neka postupovna etapa može smatrati posebnim stadijem postupka, a to su: posebna etapna svrha koja se postiže provođenjem baš tog stadija postupka i tijelo koje rukovodi tim stadijem postupka. Takvu je analizu postojećeg stanja nužno učiniti kako bi se ustanovilo zadovoljava li hrvatsko rješenje postavljene kriterije te postoji li prostor za drukčije poimanje tog stadija kaznenog postupka.

Spomenuta problematika pokazuje se važnom jer je Hrvatska 2008. prihvatila novi model državnoodvjetničke istrage, napustivši nakon više od 130 godina klasičnu tripartitnu konstrukciju kaznenog postupka u kojoj je državni

odvjetnik obavljao funkciju kaznenog progona, sud istraživao i sudio, a okrivljenik obavljao funkciju obrane i tijekom istrage i tijekom suđenja na raspravi.³⁷ Taj snažni zaokret u modelu prethodnog postupka imao je kao prateću posljedicu reorganizaciju temeljnih procesnih funkcija zbog čega je državni odvjetnik sjedinio u svojoj osobi funkcije kaznenog progona i istraživanja³⁸, dok je sudac istrage preuzeo ulogu nadzora nad poštovanjem temeljnih ljudskih prava i sloboda.³⁹

Velika reforma hrvatskog kaznenog postupka zahvatila je postupak optuživanja i sudsku kontrolu optužnice uslijed čega je napušten tradicionalni model kontrole po prigovoru okrivljenika, a iznimno na zahtjev predsjednika vijeća, te prihvaćen potpuno novi model kontrole optužnice koju provodi sud uvijek po službenoj dužnosti.⁴⁰ Međutim, unatoč korjenitim izmjenama čitavog prethodnog postupka zakonodavac se uopće nije dotaknuo pitanja stadija kroz koje prolazi naš kazneni postupak, pa je novo uređenje u biti preslika stadija kroz koje je prolazio Zakon o kaznenom postupku iz 1997. (dalje u tekstu: ZKP/97)⁴¹ koji je, pak, gajio potpuno drukčiju koncepciju kaznenog postupka.⁴²

³⁷ Tako i Đurđević, Z., *Suvremeni razvoj hrvatskog kaznenog procesnog prava s posebnim osvrtom na novelu ZKP iz 2011*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, sv. 18, br. 2, 2010., str. 311 – 312.

³⁸ Đurđević napominje da je središnje pitanje u novoj koncepciji prethodnog postupka kako odrediti granicu gdje završavaju državnoodvjetničke ovlasti, a počinju sudske te u kojoj mjeri sud ima ovlasti kontrolirati radnje i akte državnog odvjetnika, odnosno kada pojedinci imaju pravo zatražiti sudsku kontrolu zakonitosti odluka državnog odvjetnika. Đurđević, Z., *Sudska kontrola državnoodvjetničkog kaznenog progona i istrage: poredbenopravni i ustavni aspekt*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, sv. 17, br. 1, 2010., str. 8.

³⁹ Pavišić ističe da je državni odvjetnik postao operativno tijelo. On je dobio pravo i dužnost prikupljanja podataka za optuživanje i u tom okviru istražne ovlasti te vodi istragu, prikuplja podatke i obavlja druge poslove u prethodnom postupku. S druge strane, sud je postao neutralni, “treći” subjekt koji odlučuje o pravima i slobodama, opravdanosti upućivanja predmeta u glavni stadij i obavlja druge zadaće. Vidi Pavišić, B., *Novi hrvatski Zakon o kaznenom postupku*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, sv. 15, br. 2, 2008., str. 515 – 516.

⁴⁰ Opširnije o teorijskim i praktičnim problemima obavezne sudske kontrole optužnice Ivičević Karas, E.; Kos, D., *Sudska kontrola optužnice*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, sv. 18, br. 2, 2011., str. 449 – 470.

⁴¹ Zakon o kaznenom postupku od 3. listopada 1997., Narodne novine, br. 110/1997, 27/1998, 58/1999, 112/1999, 58/2002, 143/2002, 178/2004 i 115/2006.

⁴² Detaljni usporedni pregled sadržaja ZKP/97 i ZKP/08 vidi u: Pavišić, B., *op. cit.* u bilj. 39, str. 596 – 600.

4.2. Sudska kontrola optužnice kao prijelazni stadij kaznenog postupka

Polazeći od spomenutih kriterija u postojećem se Zakonu o kaznenom postupku (dalje u tekstu: ZKP/13)⁴³ mogu razlikovati tri stadija kaznenog postupka: a) prethodni postupak (izvidi i istraživanje, istraga, dokazne radnje, optuživanje), b) rasprava i presuda (pripreme za raspravu, rasprava, presuda) i c) postupak po pravnim lijekovima (redoviti, izvanredni). Tako i Krapac⁴⁴, a slično razmišlja i Tomašević.⁴⁵ Djelomično na tom tragu je Ustavni sud⁴⁶ koji ipak ističe da kazneni postupak prolazi kroz četiri stadija, pri čemu izdvaja sudsku kontrolu optužnice u posebni stadij postupka, što predstavlja odstupanje od formalne podjele u ZKP-u, ali pokazuje da je na ustavnoj razini primijećen problem neodrživog normiranja optuživanja i sudske kontrole optužnice kao sastavnog dijela prethodnog postupka.⁴⁷ Pavišić ističe da kazneni

⁴³ Zakon o kaznenom postupku od 18. prosinca 2008., Narodne novine, br. 152/2008, 76/2009, 80/2011, 121/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013, 145/2013. Budući da je u prosincu 2013. stupila na snagu opširna Novela ZKP-a, tada će u nastavku rada, tamo gdje se to pokaže nužnim, biti korišteni izrazi ZKP/08 i ZKP/13 kako bi se naznačilo uređenje kaznenog postupka prije i nakon stupanja na snagu Novele.

⁴⁴ Krapac razlikuje prethodni postupak, raspravu i presudu te postupak o pravnim lijekovima. Krapac, D., *op. cit.* u bilj. 10, str. 26.

⁴⁵ Tomašević shematski prikazuje tijek kaznenog postupka iz kojeg proizlaze tri stadija postupka: a) prethodni postupak (izvidi, istraga, optuživanje i sudska odluka), b) prvostupanjski kazneni postupak (pripreme, rasprava i presuda), c) drugostupanjski kazneni postupak (postupak po žalbi). Tomašević, G., *op. cit.* u bilj. 1, str. 25.

⁴⁶ Ustavni sud je 19. srpnja 2012. donio znamenitu odluku kojom je utvrdio da ZKP/08 krši 18 članaka Ustava RH i 6 članaka Europske konvencije za zaštitu temeljnih prava i sloboda te ga je djelomično ukinuo. Osim toga, utvrdio je i postojanje strukturnih te načelnih manjkavosti kaznenog postupka koje nije bilo moguće ispraviti samo izmjenom pojedinih odredaba, nego dubinskom reformom prethodnog postupka kroz ispunjenje pozitivnih ustavnih obveza. Ovom odlukom Ustavni je sud konstitucionalizirao hrvatsko kazneno procesno pravo te je na dugi rok odredio ustavne okvire i ustavne zapovijedi koje zakonodavac mora poštovati prilikom normiranja kaznenog procesnog prava. Vidi Odluku Ustavnog suda Republike Hrvatske od 19. srpnja 2012., U-I-448/2009, U-I-602/2009, U-I-1710/2009, U-I-18153/2009, U-I-5813/2010 i U-I-2871/2011.

⁴⁷ Tako Ustavni sud utvrđuje da ZKP/08 poznaje četiri stadija postupka: a) prethodni postupak, b) sudska kontrola optužnice, c) rasprava pred sudom koja započinje potvrđivanjem optužnice, d) sudski postupak po pravnim lijekovima. Ustavni sud dobro primjećuje da stadij optuživanja koji je formalno smješten unutar prethodnog postupka ipak predstavlja odvojen postupak uređen u čl. 341. do 367. ZKP-a koji slijedi poslije istrage ili provođenja dokaznih radnji i koji se u pravilu promatra zajedno sa sudskom kontrolom optužnice. *Ibid.*, str. 14.

postupak poznaje pet stadija postupka⁴⁸, a Đurđević i dr. spominju da kazneni postupak prolazi kroz četiri stadija postupka.⁴⁹

Dakle, iako je u novom konceptu prethodnog postupka ZKP/13 odstupio od svih bitnih karakteristika klasičnog mješovitog tipa postupka, postupak optuživanja i sudska kontrola optužnice i dalje su ostali dijelom prethodnog postupka kao što je to bio slučaj u ZKP/97. Naime, “optuživanje” je i dalje uređeno u “drugom dijelu” Zakona koji nosi naziv “kazneni postupak” i u okviru podnaslova “A. prethodni postupak”. Iz navedenog proizlazi da ZKP/13 sudsku kontrolu optužnice i dalje smatra dijelom prethodnog postupka u kojem su se smjestili izvodi i istraživanje, istraga, dokazne radnje te spomenuto optuživanje u okviru kojeg se nalaze i odredbe o sudskoj kontroli optužnice pred optužnim vijećem. Sukladno tome, optuživanje i sudska kontrola optužnice se i dalje percipiraju kao “međustadij” ili “prijelazni stadij” između istražnog postupka i suđenja na raspravi.⁵⁰

ZKP/13 značajno je izmijenio oblik, tijek i karakteristike prethodnog postupka⁵¹, no taj trend nije pratila formalna klasifikacija posebnih stadija kroz koje prolazi kazneni postupak jer su, osim jezično, funkcionalno ostali identično uređeni kao što je to bilo u ZKP/97. Stoga se otvara pitanje treba li sudska kontrola optužnice dobiti neko posebno mjesto u strukturi kaznenog postupka s obzirom na to da ta postupovna etapa ima svoju posebnu svrhu i tijelo koje odlučuje o zakonitosti i osnovanosti optužnice, a koje je različito od tijela koje započinje i provodi prethodni postupak kao stadij postupka koji prethodi sudskoj kontroli optužnice.

⁴⁸ Prema Pavišiću to su: 1. istraga, 2. optuživanje, 3. rasprava s izricanjem i objavljivanjem presude, 4. postupak o žalbi, 5. slanje presude na izvršenje. Pavišić, B., *op. cit.* u bilj. 2, str. 207.

⁴⁹ Autori spominju četiri stadija kaznenog postupka: 1. kazneni progon i istraga, 2. optuživanje s kontrolom optužnice, 3. rasprava, 4. postupak o pravnom lijeku – žalba. Đurđević, Z.; Gluščić, S. (ur.), *Primjerovnik*, Narodne novine, Zagreb, 2012., str. 47, 119, 143, 201.

⁵⁰ Đurđević ističe da je to zadnji stadij prethodnog postupka u kojem će sud odlučiti postoje li pretpostavke za raspravu. *Ibid.*, str. 119.

⁵¹ Vidi više u: Novosel, D., *Tijek kaznenog postupka – kazneni progon i istraga*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, sv. 15, br. 2, 2008., str. 691 – 727; Tripalo, D., *Tijek kaznenog postupka – kontrola optužnice, rasprava, pravni lijekovi*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, sv. 15, br. 2, 2008., str. 731 – 738.

5. STADIJ SUDSKE KONTROLE OPTUŽNICE *DE LEGE FERENDA*

5.1. Kriteriji za razmatranje sudske kontrole optužnice kao posebnog stadija kaznenog postupka

Da bi se ostvarile pretpostavke za argumentirano stajalište o sudskoj kontroli optužnice kao posebnom stadiju kaznenog postupka nužno je, polazeći od etapne svrhe i tijela koje provodi pojedine postupovne stadije koji joj pret-hode, najprije ustanoviti ostavlja li postojeća konstrukcija hrvatskog kaznenog postupka prostora za takav zahvat u njegovoj strukturi koji će omogućiti pozicioniranje sudske kontrole optužnice kao stadija kaznenog postupka koji ima svoju posebnu svrhu i tijelo koje njome rukovodi. U tom smislu potrebno je razmotriti koja je svrha istraživanja, istrage i optuživanja te koje tijelo provodi svaki od navedenih oblika postupanja. Te spoznaje bit će temelj za teorijski koncept sudske kontrole optužnice kao posebnog stadija kaznenog postupka.

ZKP/13 poznaje dva oblika provođenja prethodnog postupka. Jedan je istraživanje⁵², a drugi je istraga.⁵³ Svaki od tih oblika postupanja ima svoju posebnu svrhu i tijelo koje njime rukovodi.

Tako je u čl. 216. st. 3. ZKP/13 doista propisana svrha istrage; u istrazi će se prikupiti dokazi i podaci potrebni da bi se moglo odlučiti hoće li se podignuti optužnica ili obustaviti postupak te dokazi za koje postoji opasnost da se neće moći ponoviti na raspravi ili bi njihovo izvođenje bilo otežano. Iz navedenog proizlazi da je svrha istrage prikupljanje dokaznog materijala koji je potreban državnom odvjetniku da može odlučiti hoće li podići optužnicu ili obustaviti istragu. Međutim, odlučivanje državnog odvjetnika hoće li doista neku osobu optužiti pred sudom nastupa tek nakon završene istrage. Takav zaključak proizlazi iz čl. 228. st. 1. ZKP/13 prema kojem državni odvjetnik završava istragu kad su provedene radnje propisane u Zakonu, a stanje stvari u istrazi dovoljno je razjašnjeno da se može podignuti optužnica ili obustaviti postupak. Pri tome formalni završetak istrage državni odvjetnik upisuje u upisnik kaznenih prijava (čl. 228. st. 2. ZKP/13). Budući da istraga ima jasno definiran procesni početak i završetak te da državni odvjetnik odluku o tome hoće li konkretnu osobu optužiti pred sudom donosi na temelju rezultata završene istrage, tada se nedvojbeno razlikuju faza istrage i faza optuživanja.

⁵² O posebnostima istraživanja kao podstadiju prethodnog postupka vidi Novosel, D., *Kazneni progon prema Noveli Zakona o kaznenom postupku*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, sv. 20, br. 2, 2013., str. 504 – 508.

⁵³ Detaljnije o istrazi vidi Pajčić, M., *Istraga prema Noveli Zakona o kaznenom postupku*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, sv. 20, br. 2, 2013., str. 634 – 643.

Svrha istraživanja proizlazi iz čl. 213. st. 1. ZKP/13 prema kojem se tijekom istraživanja poduzimaju dokazne radnje koje su svrhovite za odlučivanje o podizanju optužnice. Kao i kod istrage, svrha je istraživanja prikupljanje dokaznog materijala koji je potreban državnom odvjetniku da može odlučiti hoće li podići optužnicu. I u ovom slučaju državni odvjetnik također treba donijeti odluku hoće li neku osobu optužiti pred sudom ili će jednostavno odustati od kaznenog progona i odbaciti kaznenu prijavu, no samo to odlučivanje uslijedit će tek nakon završenog istraživanja. Završetak istraživanja se, također, upisuje u upisnik kaznenih prijava (čl. 213. st. 5. ZKP/13), pa se slijedom toga razlikuje faza istraživanja od faze optuživanja.

Sljedeće bitno pitanje jest odrediti trenutak od kojeg treba uzeti da su se ostvarile pretpostavke za ulazak u fazu optuživanja. Taj trenutak, u biti, koincidira s trenutkom formalnog upisa završetka istrage i istraživanja u upisnik kaznenih prijava. Iako u tom slučaju ne dolazi do promjene tijela koje odlučuje u toj postupovnoj etapi, ipak se može razlikovati istraživanje odnosno istraga i optuživanje jer te faze prethodnog postupka imaju različitu svrhu. Dok je istraživanju i istrazi cilj prikupljanje dokaza koji su potrebni da bi se moglo odlučiti hoće li se neku osobu pred sudom optužiti ili postupak obustaviti, optuživanje ima za cilj samo donošenje te odluke na temelju razmatranja spisa predmeta. Prema tome, optuživanje kao novi trenutak u dijakronijskom redoslijedu⁵⁴ radnji u kaznenom postupku pokreće se onog trenutka kada je državni odvjetnik, nakon što je upisao završetak istrage ili istraživanja u upisnik kaznenih prijava, započeo razmatrati rezultate provedene istrage ili istraživanja radi donošenja odluke o podizanju optužnice ili odustanku od kaznenog progona. Za donošenje te odluke Zakon mu ostavlja na raspolaganju rok od 15 dana (čl. 230. st. 1. ZKP/13)⁵⁵ u kojem državni odvjetnik treba odlučiti hoće li optužiti neku osobu pred sudom, obustaviti istragu ili odbaciti kaznenu prijavu.⁵⁶ Za trenutak

⁵⁴ Krapac, D., *op. cit.* u bilj. 1, str. 5 – 6.

⁵⁵ U složenim predmetima taj rok iznosi trideset dana. Viši državni odvjetnik može rok za podizanje optužnice produljiti na prijedlog državnog odvjetnika za najviše petnaest dana, a u složenim predmetima za najviše trideset dana (čl. 230. st. 1. ZKP/13). Iznimno, ako su postojali nepredvidivi ili neotklonjivi razlozi, viši državni odvjetnik može na prijedlog državnog odvjetnika produljiti spomenute rokove za najviše petnaest dana (čl. 230. st. 2. ZKP/13). U svakom slučaju smatra se da je državni odvjetnik odustao od kaznenog progona ako optužnica nije podignuta u spomenutim rokovima (čl. 230. st. 5. ZKP/13).

⁵⁶ Nije jasno zbog čega zakonodavac govori o obustavi istrage u fazi optuživanja. To nema nikakvog smisla jer je istragu državni odvjetnik završio upisom završetka istrage u upisnik kaznenih prijava, pa nije logično obustavljati nešto što je ionako završilo. Bilo bi ispravnije propisati da u fazi optuživanja državni odvjetnik može podići optužnicu ili odustati od kaznenog progona.

započinjanja postupka optuživanja mjerodavne su odredbe čl. 341. st. 1., 2. i 3. ZKP/13 koje propisuju kada započinje stadij optuživanja ovisno o tome je li prethodno provedena istraga ili istraživanje. Tako optužnicu podiže državni odvjetnik nakon što je završena istraga (čl. 341. st. 1. ZKP/13), a u slučaju kada podizanju optužnice nije prethodila istraga (neposredna optužnica) za djela za koja se inače može provesti istraga, optužnicu podiže državni odvjetnik ako rezultati provedenih radnji koji se odnose na kazneno djelo i počinitelja daju dovoljno osnova za podizanje optužnice (čl. 341. st. 3. ZKP/13). Ako je podizanju optužnice prethodilo istraživanje, državni odvjetnik podiže optužnicu ako prikupljeni podaci koji se odnose na kazneno djelo i počinitelja daju dovoljno osnova za podizanje optužnice (čl. 341. st. 2. ZKP/13). Dakle, ako je nakon dovršene istrage ili istraživanja državni odvjetnik odlučio nastaviti kazneni progon, tu će svoju odluku manifestirati sastavljanjem optužnice i njezinim podnošenjem sudu u fazi optuživanja kao završnoj etapi prethodnog postupka. Međutim, budući da tu odluku donosi isto tijelo koje je provodilo istragu ili istraživanje, tada će oni “neprimjetno” prijeći u stadij optuživanja jer se kod tog prijelaza neće promijeniti tijelo koje rukovodi postupkom optuživanja.⁵⁷

Svrha je, dakle, faze optuživanja da u njoj državni odvjetnik na temelju dokaznog materijala prikupljenog tijekom istrage ili istraživanja donese odluku o tome treba li okrivljenika optužiti pred sudom te u slučaju pozitivne odluke da formalno sastavi optužnicu i podnese je sudu, a u slučaju negativne odluke da odustane od kaznenog progona. Podnošenjem optužnice sudu faza optuživanja je ispunila svoju svrhu i tim trenutkom postupak prelazi u novi stadij sudske kontrole optužnice.

5.2. Teorijsko opravdanje sudske kontrole optužnice kao posebnog stadija kaznenog postupka

Središnje pitanje koje se ovdje postavlja jest kako percipirati postupak sudske kontrole optužnice nakon što je državni odvjetnik podnio optužnicu sudu i dao potrebni poticaj za nastavak postupka. *De lege lata* taj je stadij postupka sporan zato što iako očito predstavlja poseban stadij postupka, Zakon ga neosnovano smatra dijelom prethodnog postupka.⁵⁸ Drugim riječima, treba

⁵⁷ Bayer, V., *op. cit.* u bilj. 11, str. 8.

⁵⁸ Premda je propisan u okviru odredaba koje reguliraju prethodni postupak u teoriji je uvriježeno shvaćanje da u koncepciji podjele hrvatskog kaznenog postupka na pojedine stadije postupak optuživanja i sudska kontrola optužnice predstavljaju svojevrsni međustadij ili međupostupak koji povezuje s jedne strane istragu, odnosno istraživanje, a s druge strane raspravu kao središnji stadij kaznenog

li postupak koji se provodi pred predsjednikom optužnog vijeća, a kasnije i optužnim vijećem, i dalje smatrati prethodnim postupkom u smislu ZKP/13 ili je *de lege ferenda* svrhovito taj postupak izdvojiti iz okrilja prethodnog postupka i učiniti ga posebnim stadijem postupka, pa da percepcija sudske kontrole optužnice dođe do punog izražaja s obzirom na to da sadašnje rješenje taj stadij postupka u toj mjeri marginalizira da mu uopće ne daje poseban naziv, nego ga uređuje u glavi XIX. koja nosi naziv “optuživanje”. Da bi se opravdao spomenuti prijedlog, treba poći od nekoliko suštinskih argumenata koji omogućuju takav zaključak, a napose svrhe sudske kontrole optužnice te tijela koje provodi taj stadij postupka.

Prihvatanjem modela državnoodvjetničke istrage državni odvjetnik postao je *tijelo koje vodi postupak u prethodnom postupku* (čl. 202. st. 2. t. 35. ZKP/13) – samostalno procjenjuje postojanje zakonskih pretpostavki za pokretanje kaznenog postupka, pri čemu u slučaju pozitivne odluke započinje i vodi istraživanje i istragu, tijekom kojih samostalno istražuje i prikuplja dokaznu građu⁵⁹ i naposljetku odlučuje hoće li neku osobu optužiti pred sudom.⁶⁰ Tijekom prethodnog postupka državni odvjetnik postupa kao državno tijelo koje rukovodi prethodnim postupkom sve do podizanja optužnice. Nakon podizanja optužnice državni odvjetnik više ne postupa u ulozi državnog tijela, nego u svojstvu stranke jer trenutkom podizanja optužnice dobiva protustranku u

postupka u kojemu se pred sudom izvode dokazi i utvrđuju činjenice važne za donošenje presude. Usporedi Ivičević Karas, E.; Kos, D., *op. cit.* u bilj. 40, str. 451. Budući da se taj postupovni stadij očito smatra posebnim stadijem postupka (pa makar ga nazivali prijelaznim ili međustadijem između prethodnog postupka i suđenja na raspravi), tada nema nikakvog opravdanog razloga smjestiti tako bitnu postupovnu etapu u okvire prethodnog postupka.

⁵⁹ Detaljnije o problematici dokazne snage rezultata državnoodvjetničke istrage te uporabe kao dokaznog materijala na raspravi zapisnika o državnoodvjetničkom nekontradiktornom ispitivanju svjedoka tijekom prethodnog postupka vidi Ivičević Karas, E., *Dokazna snaga rezultata istrage prema Prijedlogu novele Zakona o kaznenom postupku*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, sv. 20, br. 2, 2013., str. 691 – 714.

⁶⁰ Novosel i Pajčić napominju da je najznačajniji prigovor koji se upućuje tužiteljskoj istrazi navodni manjak objektivnosti državnog odvjetnika koji provodi istragu, problem koji proizlazi iz kumulacije funkcija kaznenog progona i istraživanja odnosno prikupljanja dokaza u prethodnom postupku. Vidi Novosel, D.; Pajčić, M., *Državni odvjetnik kao gospodar novog prethodnog kaznenog postupka*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, sv. 16, br. 2, 2009., str. 454 – 455.

osobi okrivljenika⁶¹, a tijelo koje vodi postupak postaje sud.⁶² Od tog trenutka nesumnjivo je riječ o stadiju postupka u kojem sud zauzima središnje mjesto i procjenjuje jesu li ispunjene pretpostavke za suđenje na raspravi. Naime, u stadiju sudske kontrole optužnice kazneni postupak dobiva karakter spora dviju stranaka pred sudom, dok raniji stadiji postupka to nisu, nego imaju karakter jednostavnog uredovanja državne vlasti, u ovom slučaju državnog odvjetnika, radi postizanja određene etapne svrhe istrage ili istraživanja.

Nadalje, svrha sudske kontrole optužnice jasno se i nedvojbeno razlikuje od svrhe prethodnog postupka pa ju se s pravom može smatrati posebnim stadijem postupka. Svrha je sudske kontrole optužnice zaštita građana od nezakonitog i neosnovanog optuženja pred sudom, koja se postiže kontrolom formalne ispravnosti i osnovanosti optužnice do određenog stupnja vjerojatnosti sumnje koji je određen kao osnovana sumnja da je okrivljenik počinio kazneno djelo.⁶³ Prema tome, taj stadij postupka svojevrsni je filter kroz koji mora proći svaka optužnica kako bi se od suđenja pred sudom izuzeli predmeti u kojima sud: uopće ne može suditi – djelo koje je predmet optužbe nije kazneno djelo, postoje okolnosti koje isključuju okrivljenikovu krivnju, nema zahtjeva ovlaštenog tužitelja ili prijedloga, odnosno odobrenja ovlaštene osobe, ako je to po zakonu potrebno, ili da postoje okolnosti koje isključuju kazneni progon, nema dovoljno dokaza da je okrivljenik osnovano sumnjiv za djelo koje je predmet optužbe, odnosno da je proturječje između prikupljenih dokaza očito takvo da bi na raspravi izricanje osuđujuće presude bilo nemoguće (čl. 355. st. 1. ZKP/13), odnosno u kojima još ne može suditi – postoje nedostaci u pret-

⁶¹ Okrivljenik je osoba protiv koje je doneseno rješenje o provođenju istrage ili osoba koja je obaviještena na temelju članka 213. stavka 2. ZKP/13, osoba protiv koje je podnesena privatna tužba i osoba protiv koje je presudom izdan kazneni nalog. Unatoč ovoj definiciji okrivljenika ne može se reći da je okrivljenik stranka tijekom istrage sve dok nema barem približno jednake participativne mogućnosti da sudjeluje u provođenju istrage. Budući da, u pravilu, istraga nema kontradiktorni karakter, a i ne postoji dužnost državnog odvjetnika da omogući okrivljeniku prisutnost tijekom poduzimanja dokaznih radnji, tada okrivljenik strankom u pravom smislu riječi postaje tek kada sud preuzme vođenje postupka, a to po prirodi stvari dolazi na red tek u fazi optuživanja i sudske kontrole optužnice.

⁶² To među ostalim sugerira i sam Zakon u čl. 202. st. 2. t. 35. ZKP/13 propisujući da je tijelo koje vodi postupak u prethodnom postupku državni odvjetnik koji postupa prije podizanja optužnice te sud koji provodi istragu na zahtjev oštećenika kao tužitelja i tijekom provođenja dokaznog ročišta. Nakon podizanja optužnice ili privatne tužbe tijelo koje vodi postupak je sud.

⁶³ Više o stupnjevanju vjerojatnosti sumnje i stupnju uvjerenosti s kojim činjenice moraju biti utvrđene vidi Krapac, D., *op. cit.* u bilj. 1, str. 419 – 423.

hodnom postupku ili činjenični opis djela ne proizlazi iz ranije pribavljenih dokaza, ili da je potrebno bolje razjašnjenje stvari (čl. 356. st. 1. ZKP/13).

Osim potpuno različite temeljne svrhe prethodnog postupka i sudske kontrole optužnice daljnja značajna razlika je u tijelu koje provodi taj dio postupka, tako da stadij sudske kontrole optužnice ispunjava sve pretpostavke da ga se smatra posebnim stadijem postupka. Naime, kontrolu optužnice provodi sud. Konkretno, predsjednik optužnog vijeća i optužno vijeće, svaki sa svojim skupom zadaća. Predsjednik optužnog vijeća kontrolira formalnu ispravnost optužnice (je li optužnica propisno sastavljena, je li podnesena u propisanom roku, je li ju podnio ovlašteni tužitelj te provodi prethodno izdvajanje nezakonitih dokaza iz spisa predmeta, ali i kontrolu postojanja procesnih smetnji iz čl. 355. st. 1. točke 1. – 3. ZKP/13).⁶⁴ Optužno vijeće osim tih istih dužnosti ispunjava središnju i najvažniju svrhu sudske kontrole optužnice tako da kontrolira postojanje svih materijalnopравnih i procesnopравnih pretpostavki za meritorno suđenje na raspravi, pa osim negativnih procesnih pretpostavki kontrolira osnovanost sumnje da je određena osoba počinila kazneno djelo i može li se protiv okrivljenika na temelju dokaza koje je ovlašteni tužitelj iznio u optužnici potvrditi optužnica i uputiti predmet na suđenje pred raspravni sud.

5.3. Mogući smjer razvoja *de lege ferenda*

Kako se iz prethodnog izlaganja može zaključiti, sudska kontrola optužnice doista ispunjava sve pretpostavke da ju se više ne smatra sastavnim dijelom prethodnog postupka kako je to riješeno *de lege lata*. Stoga se, uzimajući u obzir sve bitne postojeće konstruktivne nedostatke sadašnjeg uređenja pojedinih stadija kaznenog postupka i cijeneći komparativne prednosti poredbenih uzora, mogu predložiti dva moguća rješenja ispravnog pozicioniranja sudske kontrole optužnice kao posebnog stadija kaznenog postupka.

I. Jedno jednostavnije rješenje jest nastaviti tradiciju percepcije kontrole optužnice kao međustadija ili prijelaznog stadija postupka između prethodnog postupka i suđenja na raspravi i sudsku kontrolu optužnice doslovno smjestiti između te dvije postupovne etape, ali je obavezno izdvojiti iz strukture prethodnog postupka, čime će se naglasiti da je to poseban stadij postupka neovisan o istraživanju, istrazi i optuživanju kao fazama prethodnog postupka.

⁶⁴ Za kritiku postojećih odredaba o postupanju predsjednika vijeća pri prethodnom ispitivanju optužnice i optužnom vijeću vidi Đurđević, Z., *Rekonstrukcija, judicijalizacija, konstitucionalizacija, europeizacija hrvatskog kaznenog postupka V. novelom ZKP/08 prvi dio?*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, sv. 20, br. 2, 2013., str. 356 – 357.

II. Drugo, radikalnije i u reformskom smislu zahtjevnije rješenje jest da se sudska kontrola optužnice premjesti u stadij postupka pod nazivom “Rasprava i presuda”. Tu su moguća dva rješenja. Prvo: u posebnoj glavi urediti a) sudsku kontrolu optužnice kao logičnu cjelinu koja slijedi prije; b) priprema za raspravu i c) rasprave i presude. Drugo: stadij “Rasprave i presude” preimenovati u “Postupak pred sudom prvog stupnja” i urediti u dvije cjeline – a) sudska kontrola optužnice; b) rasprava u okviru koje bi se smjestile cjeline priprema za raspravu, rasprava u užem smislu te donošenje i objavljivanje presude.

6. ZAKLJUČAK

Polazeći od prikazanih karakteristika stadija sudske kontrole optužnice očito je da postojeće rješenje u kojem sudska kontrola optužnice predstavlja sastavni dio prethodnog postupka nije teorijski opravdano. Osim toga, u teoriji se često ističe važnost sudske kontrole optužnice kao instrumenta usmjerenog na zaštitu građana od nezakonitog optuženja te se naglašava specifičan karakter sudske kontrole optužnice kao prijelaznog stadija kaznenog postupka, no, unatoč tome, navedene se značajke ipak ne odražavaju na jasan način u postojećem zakonu.

Okolnost da se kontrola optužnice naziva prijelaznim ili međustadijem kaznenog postupka ne umanjuje njezinu važnost kao posebnog stadija kaznenog postupka koji ispunjenjem svoje svrhe pridonosi konačnom cilju kaznenog postupka. Štoviše, sudska kontrola optužnice ima svoju posebnu svrhu koja se sastoji od zaštite građana od nezakonitog i neosnovanog optuženja i tijelo koje je provodi, a koje je različito od tijela koje je rukovalo stadijem kaznenog postupka koji joj je prethodio. Te ključne značajke kontrole optužnice zakonodavac kao da je izgubio iz vida jer ne samo da je kontrolu optužnice uredio u okviru prethodnog postupka, nego ju je zamaglio do te mjere da se tek pomnim proučavanjem podnaslova “optuživanje” može doći do zaključka o važnom stadiju sudske kontrole optužnice. To su bitni razlozi zbog kojih postoji potreba drukčije percepcije ovog stadija postupka.

Dobar komparativni primjer je Njemačka u kojoj je sudska kontrola optužnice uređena kao međustadij kaznenog postupka, ali koji se jasno izdvaja iz okrilja prethodnog postupka i suđenja na raspravi. Na taj način njemačko pravo pozicionira sudska kontrolu optužnice ne kao usputni, nego kao bitan stadij u dijakronijskom redoslijedu radnji u kaznenom postupku u kojem tek treba odlučiti ima li mjesta otvaranju glavnog postupka i suđenju na raspravi kao središnjem stadiju kaznenog postupka.

Austrijsko rješenje prihvaća drukčije uređenje kontrole optužnice, ali i dalje teorijski opravdano. Naime, kontrola optužnice uređena je u okviru odredaba koje reguliraju glavni postupak kao njegov ravnopravni podstadij uz pripreme za raspravu i suđenje na raspravi. To rješenje opravdava se u tamošnjoj teoriji polazeći od dvaju bitnih segmenata. Prvi, da podnošenjem optužnice završava istražni, a započinje glavni postupak, i drugi, da formalnim podnošenjem optužnice državni odvjetnik gubi ulogu institucije koja vodi postupak i postaje sudionik postupka, a sud, osim dužnosti procjene zakonitosti i osnovanosti optužnice za daljnji nastavak postupka, preuzima na sebe odgovornost za daljnje upravljanje postupkom.

Na temelju svega rečenog očito je da postoji potreba za drukčijom percepcijom sudske kontrole optužnice koja će istodobno biti teorijski opravdana i praktično upotrebljiva. Oba u radu predložena modela imaju svoje uporište za ispravnu implementaciju u našem pravu, pa je na zakonodavcu stvar izbora hoće li ostati pri hrvatskoj tradiciji poimanja sudske kontrole optužnice kao prijelaznog stadija kaznenog postupka ili će, pak, prihvatiti jedno radikalnije, ali i dalje teoretski opravdano rješenje i sudsku kontrolu optužnice urediti u okviru odredaba koje reguliraju postupak pred sudom prvog stupnja.

Summary

Ante Novokmet*

JUDICIAL REVIEW OF INDICTMENT – A SEPARATE PHASE OF CRIMINAL PROCEEDINGS

This paper considers the question of phases of the Croatian criminal procedure. Special attention is given to the justification of the existing solution in which judicial review of the indictment is only one stage of the pre-trial proceedings. Specifically, judicial review of indictment is still a transitional or an intermediate stage between the preliminary proceeding and the trial and is still regulated within the stage of accusation. Having regard to the initial hypothesis that only a procedural stage that has a specific purpose and an authority which conducts it can be called a phase of criminal proceedings, this article presents the phase of judicial review of indictment in Germany and Austria, and provides a critical analysis of the existing Croatian solution. In conclusion, the author points to the necessity to regulate judicial review of indictment as a separate phase of criminal proceedings, and in this regard proposes new solutions thereto de lege ferenda.

Keywords: criminal procedure, phases of criminal proceedings, judicial review of indictment

* Ante Novokmet, Ph. D., Senior Assistant, Faculty of Law, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Stjepana Radića 13, Osijek

